

Leeswijzer bij de visual Schooluitval

Situering

Het project ‘Samen tegen Schooluitval’ heeft bestaande kennis, materialen en praktijkervaringen rond vroegtijdig schoolverlaten (VSV) samengebracht en verder uitgebouwd.

Via een literatuurstudie, inventarisatie van materialen en analyse van goede praktijken, werd een mindmap ontwikkeld die verschillende invalshoeken en onderzoeksinzichten bundelt. Deze mindmap werd samen met partners uit het onderwijsveld en externe organisaties verfijnd tot een wetenschappelijk onderbouwde en breed gedragen visual, die als praktische leidraad kan dienen voor onderwijsactoren.

De visualisatie van schooluitval

Het samenbrengen van onderzoeksinzichten in een visual brengt letterlijk in beeld wat gelinkt kan worden aan **(ongekwalificeerde) schooluitval**. De visual helpt om de complexiteit van schooluitval te structureren en inzichtelijk te maken.

In de visual staan **zes thematische invalshoeken** centraal. Vanuit elk thema vertrekken vertakkingen naar **subthema's** en meer **concrete onderwerpen**. Elk thema en bijhorende vertakkingen kregen een kleur.

De kleurcodes geven een indicatie van de thematische focus (bv. risico's, bescherming, context, doelgroep), en sommige onderwerpen staan bewust op de overgang tussen kleuren om hun dubbelzinnige of contextafhankelijke rol te tonen. Dit is het geval binnen het domein risicofactoren waar je een **kleurverloop** van oranje naar groen bij sommige thema's ziet. Deze overgang is bewust gekozen en benadrukt dat bepaalde factoren niet louter risicovol zijn, maar – mits juiste ondersteuning of aanpak – ook een beschermende rol kunnen vervullen.

Deze overgang nodigt uit om breder te kijken dan enkel risico's: het gaat niet alleen om *wat er misloopt*, maar ook om *wat er mogelijk is*.

De thematische invalshoeken

1. Risicofactoren (rood)

Centrale vraag: Wat verhoogt het risico op schooluitval?

In oranje vind je thema's die risicofactoren beschrijven, zoals leerachterstand, afwezigheden, taalachterstand, frequente schoolwissels, enzovoort. Deze zijn verder onderverdeeld in meer specifieke aspecten zoals bijv. schoolweigerings onder 'afwezigheden' en schoolwissels na tucht onder 'frequente schoolwissels'.

2. Beschermende factoren (groen)

Centrale vraag: Wat helpt om schooluitval te voorkomen?

In lichtgroen zie je thema's zoals het bindingsperspectief (bv. ouderbetrokkenheid, leerlingenparticipatie, herstelgericht handelen) en proactieve brede basiszorg (bv. vroegdetectie, screeningsbeleid, beleid op leerlingenbegeleiding).

3. Specifieke doelgroepen (geel)

Centrale vraag: Welke groepen lopen verhoogd risico?

We vestigen de aandacht op een aantal doelgroepen die extra ondersteuning en zorg vragen zoals bijv. in kader van inclusie, doelgroepen die een verhoogd risico op schooluitval vertonen zoals bijv. de leerlingen binnen arbeidsmarktfinaliteit en doelgroepen waar preventief kan ingezet worden zoals bijv. het kleuter- en basisonderwijs.

4. Interactie leerling en context (blauw)

Centrale vraag: Hoe beïnvloeden leerling en omgeving elkaar?

In lichtblauw zijn factoren opgenomen rond de thuis en leefsituatie, schoolcontext, leerling en zijn functioneren, en arbeidsmarktimpact. Thema's zoals opvoeding, sociaal netwerk, schoolklimaat, en groepsnormen worden hierin besproken.

5. Warme overdracht (oranje)

Warme overdracht binnen de onderwijsloopbaan is een basisprincipe bij de benadering tot schooluitval. Factoren en acties worden toegelicht die van belang zijn bij overgangen (bijv. schoolveranderingen, doorstroom) en het delen van informatie tussen betrokken actoren.

6. Netwerkgericht werken (paars)

Netwerkgericht werken is een basisprincipe bij de benadering van schooluitval. Deze basisprincipe is zichtbaar in samenwerkingsthema's zoals partners, methodieken, leerlingbegeleiding, jeugdhulp, enzovoort. Het netwerkgericht werken loopt door meerdere hoofdthema's heen. In de aparte rubriek bieden we een overzicht aan o.a. partner met wie kan samengewerkt worden tegen schooluitval.

Gebruik van de visual in de praktijk

Deze visual is meer dan een inhoudelijk overzicht. Ze dient als **praktisch hulpmiddel** voor diverse doelgroepen (beleid, praktijk, partners) die betrokken zijn bij het voorkomen van en handelen bij vroegtijdig schoolverlaten.

1. Breed communiceren over schooluitval

Gebruik de visual om met collega's, partners of externen **in gesprek** te gaan over de verschillende factoren die een rol spelen bij schooluitval. Ze helpt om breed te kijken naar het thema en het thema gestructureerd te benaderen.

2. Beleidsmatig tewerk gaan

De visual biedt een **gemeenschappelijk denkkader** en kan een **vertrekpunt tot reflectie** zijn.

De visual ondersteunt bij het **uitstippelen van beleid en evalueren van acties**:

Welke thema's zijn al sterk aanwezig in jullie aanpak? Waar zijn hiaten of blinde vlekken? Welke doelgroepen vragen extra aandacht?

3. Uitstippelen van een nascholingsbeleid

De visual als kader om **thematisch te gaan verdiepen**. Bijv. Er wordt bepaald om meer in te zetten op preventieve acties tegen schooluitval. Over welke informatie, kaders vaardigheden beschikken we reeds en op welke aspecten is verdieping nodig.

4. Maken van samenwerkingsafspraken

De visual helpt om rollen, verantwoordelijkheden en samenwerkingen in kaart te brengen. Ze stimuleert een gedeelde taal en een gemeenschappelijk begrip bij netwerkpartners zoals CLB, onderwijs, welzijn, jeugdhulp en arbeidsmarkt.

5. Casuïstiek

Aan de hand van de visual **benaderen we de leerling vanuit een bredere context**. Welke risicofactoren herkennen we? Welke beschermende factoren zijn aanwezig en welke kunnen versterkt worden? Behoort de jongere tot een specifieke doelgroep met nood aan ondersteuning en zorg?